

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

Økonomi- og indenrigsministeriet
Slotsholmsgade 1012
1216 København K

Deres ref
1114114

Vår ref
11/2868-2 ERA

Dato
4 JAN 2012

Anmodning om opplysninger om bestemmelse i den norske lovgivning om innbyggerinitiativ

Vi viser til brev 19. desember 2011, hvor det anmodes om opplysninger knyttet til den norske innbyggerinitiativordningen.

For enkelhets skyld vil departementet benytte uttrykkene kommune og kommunestyre som felles betegnelse for kommune/fylkeskommune og kommunestyre/fylkesting dersom ikke noe annet kommer frem av sammenhengen.

Generelt om lovbestemmelsen

Kommuneloven § 39a er hjemmel for innbyggerinitiativordningen. Ordningen gir kommunens innbyggere på visse vilkår en rett til å kreve at et konkret forslag blir behandlet av kommunestyret. Dersom vilkårene er oppfylt, plikter kommunestyret å ta stilling til forslaget senest 6 måneder etter at det er fremmet. Loven inneholder ett unntak fra denne tidsfristen, og det er hvis forslaget henvises til behandling i forbindelse med pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Unntaket er begrunnet med at et slikt forslag mest hensiktsmessig vil kunne behandles i forbindelse med planprosessen.

Kommunestyrets vedtak er som hovedregel endelig. Det kan ikke påklages med mindre det følger av andre regler.

Nærmere om vilkårene i lovbestemmelsen

Loven stiller tre vilkår som må være oppfylt før initiativtakeren kan kreve at forslaget behandles i kommunestyret:

Postadresse:
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Kontoradresse:
Akersg. 59

Telefon *
22 24 90 90 /
Org. nr.:
972 417 858

Kommunalavdelingen
Telefaks:

Saksbehandler:
Erland Aamodt
22 24 68 28

1. At forslaget gjelder kommunens virksomhet.
2. At minst 2 prosent av innbyggerne står bak forslaget. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig.
3. I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag dersom dette har
 - a) samme innhold som et tidligere forslag som er fremmet som et innbyggerinitiativ, eller
 - b) samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret i løpet av valgperioden.

Vedrørende vilkår nr. 1

Et innbyggerinitiativ må gjelde kommunens virksomhet. Begrepet "virksomhet" retter seg mot kommunens arbeidsområde i vid forstand. I dette inngår den virksomhet som kommunene faktisk driver eller kan drive. Begrepet omfatter således både lovpålagte oppgaver og andre oppgaver de utfører.

Vedrørende vilkår nr. 2

Utgangspunktet er at 2 prosent av innbyggerne i kommunen må stå bak forslaget. Det innebærer at de som skriver under på forslaget er registrert bosatt i kommunen. Det er ikke et krav at de som står bak forslaget har stemmerett. Det betyr at forslag kan fremmes også av personer under 18 år.

Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig. Det betyr at i kommuner av en viss størrelse vil det være enklere å innhente 300 underskrifter enn underskrifter fra 2 prosent av innbyggerne.

Vedrørende vilkår nr. 3

Det er altså et vilkår for å få behandlet et innbyggerinitiativ at forslaget ikke har samme innhold som et tidligere innbyggerinitiativ, eller en sak som er behandlet av kommunestyret på alminnelig måte i løpet av valgperioden. Dette vilkåret kalles ofte for "omkampbestemmelsen". Man vil derfor ikke i en og samme valgperiode, ha krav på å ta "omkamp" i en sak som kommunestyret allerede har behandlet.

Vilkårene innebærer ikke et forbud

Dersom et innbyggerinitiativ ikke oppfyller disse tre vilkårene, har initiativtakeren ikke krav på at forslaget behandles i kommunestyret. Loven inneholder imidlertid ikke et forbud mot at kommunestyret realitetsbehandler slike initiativ. Kommunestyret har adgang til dette, men initiativtakeren vil altså ikke ha krav på at det gjøres.

Om bakgrunnen for lovbestemmelsen

Lovbestemmelsen trådte i kraft 1. juli 2003. Bakgrunnen for lovbestemmelsen er et ønske om å skape en demokratisk ordning for medvirkning. Gjennom et system med innbyggerinitiativ kan politiske spørsmål som innbyggerne er opptatt av kanaliseres inn

i den representative prosessen. Innbyggerinitiativordningen gir formell mulighet til medvirkning også mellom valgene.

For nærmere om hvilke hensyn som ligger til grunn viser vi lovbestemmelsens forarbeider:

NOU 2001:03 *Velgere, valgordning, valgte*, kapittel 9:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2001/nou-2001-03.html?id=143453>

Ot.prp. nr. 45 (2001-2002), kapittel 5.4:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/otprp/20012002/otprp-nr-45-2001-2002-.html?id=167521>

Evaluering av ordningen

Ordningen ble evaluert av Norsk institutt for by- og regionforskning i 2009-2010:

<http://www.nibr.no/filer/Samarb-rapport%20NIBR-Rokkansenteret%202010.pdf>

Rapporten konkluderer med at ordningen er lite kjent. 14 prosent av befolkningen oppgir at de har hørt om innbyggerinitiativ, men bare 3 prosent kan forklare hva den innebærer.

Ifølge rapporten har det vært fremmet innbyggerinitiativ i om lag 25 prosent av landets kommuner. Samlet sett antas det at det har blitt fremmet 200-250 initiativ siden ordningen ble innført.

39, 1 prosent av initiativene ble avvist fordi de ikke fyller vilkårene. Når et forslag blir avvist på formelt grunnlag blir det ikke undergitt realitetsbehandling. Den dominerende avvissningsgrunnen er at initiativet har det samme innhold som en sak som tidligere i valgperioden er behandlet av kommunestyret (jf. vilkår 3 ovenfor, "omkampbestemmelsen"). Av alle saker var det 20, 3 prosent som ble vedtatt politisk.

Med hilsen

Solve Monica Steffensen (e.f.)
avdelingsdirektør

Erland Aamodt
seniorrådgiver